

P O L J E

Redčenje in okopavanje

Slabe pridelke bo imel vsak, ki bo rastlino prepustil v času rasti samo sebi. Ni dovolj posejati ali posaditi potem pa čakati na pridelek. V dobi rasti je treba rastlinam pomagati v njih borbi za prostor, hranilne snovi in vodo. Posebno okopavine, kamor štejemo krompir, fižol, koruzo, korenje, peso, zelje itd., rabijo dosti prostora in mnogo vode. Za oboje moramo skrbeti z okopavanjem.

Ze pri setvi oz. saditvi pazimo na to, da ta ni pregosta. Vendar je treba zaradi gotovosti sejati vsaj po dve rastlini na prostoru, kjer bo kasneje lahko uspevala samo ena. Med semeni je vedno nekaj tudi slabih, ki ne kalijo če ne bi s tem računali že pri setvi, bi med posevom lahko nastala prazna mesta, ki so prav tako škodljiva, kakor pregosta setev. Toda prazna mesta je teže izpolniti z manjkajočimi rastlinami kakor pa odstraniti one, ki so morda odveč.

Pri odstranjevanju pregostih rastlin, kar delamo že v času prvega okopavanja, pa ne smemo biti prav nič obzirni tudi proti lepo razvitim rastlinam. Tu ravno največ grešimo. Škoda se nam zdi odstraniti lepo zastavljeno in bujno rastočo rastlino. Le prerada nas premoti majhnost rastline v prvi dobi, da ne precenimo pravilno, koliko bo rabila prostora v času svojega največjega obsega. Na ta največji obseg je treba računati že od začetka in odstraniti vse rastline, ki bi bile v tem času odveč.

Pameten gospodar ne bo odlašal z redčenjem predolgo. Čim ugotovi, katera izmed rastlin, ki prihajajo v poštev je boljša, bolj zdrava in bujnejše razvita, bo takoj odstranil vse druge. Zakaj bi namreč kratil prostor, sonce, hranilne snovi in vodo rastlini, od katere bo odvisen pridelek za to leto. Rastline v pregosti setvi se namreč med seboj močno zasenčujejo, iz zemlje jemljejo vodo in hranilne snovi v enaki meri. Ker je zemlji samo omejena količina rastlinske hrane, jo je morda za eno rastlino dovolj, za več pa premalo. Zato bodo vse skupaj stradale in nobena ne bo v gošči uspela do polnega razvoja in privoda.

Podobno je tudi z zalogo vode v zemlji. Čim gostejša je setev, tem večja količina

vode je potrebna za dobro rast. Ker pri nas preko poletja navadno primanjkuje vlage, je tudi zato zelo važno pravočasno odstraniti vse pregoste, nepotrebne in škodljive rastline.

Z okopavanjem pa skrbimo za dobro rast in potrebno vlažnost v zemlji tudi že s samim rahljanjem vrhne plasti. Znano je, da je odvisna rodovitnost zemlje v precejšnji meri od drobnoživk, ki v njej žive. One namreč razkrajajo zemeljske delce in tako pripravljajo rastlinskim koreninam sprejemljivo hrano. Drobnoživke pa morejo delovati bolje v rahli in primerno vlažni zemlji. V kolikor z okopavanjem zemljo rahljamo in preprečujemo nepotrebno izhlapevanje vode ter tako čuvamo vlažnost v zemlji, v toliko podpiramo tudi drobnoživke v njih življenjski borbi; s tem povečavamo količine razpoložljivih hranilnih snovi in rodovitnost zemlje. Vidimo torej, da ni brez resnične podlage pregovor, ki pravi, da je okopavanje polovico gnojenja. Letos bo zato ob pomanjkanju gnoja treba toliko bolj marljivo okopavati, pleti in pravilno redčiti poseve.

Pripravljajmo kompost

Ker se je živinoreja v zadnjih letih v naši pokrajini zelo skrčila, je padla tudi produkcija gnoja in gnojnice. Hlevski gnoj in gnojnica sta osnovna gnojila, brez katerih naša polja ne morejo donášati pridelkov, kakršni bi bili potrebni za današnje razmere. Hočemo pa in po svoji vesti smo tudi dolžni, doseči kolikor mogoče velik pridelek, da bomo čim maj navezani na uvoz živil od drugod.

Istočasno, ko je nastopilo pomanjkanje hlevskega gnoja, pa je zmanjkalo tudi umetnih tovarniških gnojil, tako da grozi našim njivam popolna izčrpanost, ako ne bomo pravočasno dobili nadomestnega gnojila. Posevki namreč izčrpavajo zemljo, novih hranilnih snovi za rastline pa zemlja brez gnojil ne dobi, zato je razumljivo, da bodo rastlinske hranilne zaloge kolikor jih zemlja ima, vedno manjše in se bodo končno toliko izrabile, da nam nekatere rastline ne bodo več uspevale.

Glede gnojil so danes kmetovalci navezani sami nase in v kolikor bodo pridelali

gnoja na svojem posestvu, toliko jim bo uspevalo polje. Pred vojno je bilo po naših kmetih namenjenih časopisih mnogo progandne za domače gnojilo — kompost. Takrat potreba po kompostu ni bila tako velika, kot je danes, saj je bilo takrat dovolj živine in kolikor je bilo premalo hlevskega gnoja, smo ga lahko nadomestili s prvostopenjskimi umetnimi gnojili. Danes pa je položaj takšen, da se moramo zatekati h kompostu, brez katerega ne bi smelo biti nobeno kmečko gospodarstvo.

Kaj razumemo pod kompostom? Vsako kmečko gospodarstvo ima odpadke, katere kmetje navadno zavržejo in jih odlagajo na različnih krajih. Največkrat je seveda deležen hlevski gnoj teh odpadkov. Gnoj z različnimi odpadki se zvozi na njivo. Količina gnoja je zaradi odpadkov sicer velika, vendar učinek takega gnoja dokaj slab. Odpadki v gnoju so namreč navadno v takem stanju, da rastline ne morejo iz njih dobiti primerne hrane, ker so odpadki nestrohnjeni ali z drugimi besedami nedozoreli. Ako pa odpadke iz gospodarstva zbiramo na enem kraju in jih s primernim postopanjem pustimo toliko časa, da sprhne, dobimo po nekaj letih dobro gnojilo v obliki humusa (zemlje črnic) — katerega imenujemo kompost, kar bi v našem jeziku pomenilo sestavljenec ali sestavljeno gnojilo.

iz česa pripravljamo kompost? Karkoli ne moremo s pridom porabiti v gospodarstvu, bomo vrgli na kup, kjer pripravljamo kompost. Taki odpadki so n. pr. pokvarjena krma (seno, slama, repa, krompir, silaža itd.) smeti iz hiše, okrog hiše in s podov, tverje iz drvarnice, obrezane veje od pomladanskega obrezovanja sadja, v kolikor jih ne porabimo za drva, pomladanski trebež s travnikov, pleveli, krompirjevka, zemlja iz osuševalnih jarkov, cestno blato, kosi, rogovi in drugi kakršnikoli odpadki, sploh vse, kar se ne da porabiti v gospodarstvu, spada na kompost.

Priljubljanje komposta. Za dozorevanje vseh različnih odpadkov v kompostu je potrebna navadno doba 3 let. Doba dozorevanja komposta je zavisna od snovi, ki smo jih namenili za kompost. Ker smo pa rekli, da spada na kompost vse, tudi veje in kosti, ki se počasi razkrajajo, bomo vzeli povprečno dobo dozorevanja komposta 3 leta. Da pa bomo imeli vsako leto na razpolago tudi nekaj komposta, si moramo urediti priljubljanje komposta tako, da imamo stalno več kupov komposta, recimo tri. Na enem kupu letos n. pr. zbiramo odpadke, drugi kup dozoreva, tretji pa je že dozorel in je že pripravljen za porabo.

Recimo, da smo letos pričeli s pripravljanjem komposta. Na nekem določenem mestu bomo odlagali od pomladi do jeseni — pa tudi pozimi lahko — odpadke iz kmetijstva. V jeseni bomo ves kup prekopali ter ga pripravili za dozorevanje. Na ta kup odlej ne bomo več odlagali novih odpadkov,

paš pa bomo začeli delati z odpadki nov kup. Drugo pomlad bomo kup, ki je pripravljen za dozorevanje, ponovno prekopali in premetali, nato pa ga bomo zasadili z bučami tako na gosto, da bodo buče s svojim listjem popolnoma prekriale kup dozorevajočega komposta. S tem, da zasadimo kompost z bučami, dosežemo trojno korist: 1. Buče štitiijo s svojimi velikimi listi kompost pred izsuševanjem. Vlaža v kompostu je namreč za razkrajanje potrebna. 2. Buče zamorijo že v razvoju razne nadležne plevelce, ki so za kompost škodljive, ker mu jemljejo rastlinsko hrano, katero mi zbiramo. Razen tega pa morejo preti, ako ne pazimo v seme in na ta način posejemo po njihovem obnem s kompostom tudi plevel. 3. Pridelke buč je tretja korist, ki jo imamo od saditve buč na kompostu, posebno danes je to aktualno, ko moramo paziti na vsak košček obdelane zemlje in je pridelovanje oljnatih semen (tudi bučno seme) obvezno. V jeseni, ko odstranimo buče, je kompost čist od plevela, stebela od buč pa moremo vreči na kup, na katerem nabiramo odpadke za kompost. Nato je treba v jeseni kup ponovno prekopati in ga pustiti do spomladi naslednjega leta. Tretje leto je kompost več ali manj dozorel.

Dozorel kompost presejemo skozi mrežo, da na ta način odstranimo morebitno kamenje in nestrohnjene snovi, katere vržemo na kup, kjer nabiramo odpadke za kompost.

Poraba komposta. Kompost je jako prikladno gnojilo za vrtove in travnike. Pa tudi njive nam bodo pokazale lepe pridelke, ako jih zagnojimo s kompostom, zlasti če je kompost sestavljen od najrazličnejšega materiala in vsebuje vse hranljive sestojine, ki jih najdam primanjkuje. Razen tega bomo z dobrim kompostom dosegli isti učinek kakor s hlevskim gnojem, dober kompost namreč rahlja zemljo in sploh poboljšava nekatera fizikalna svojstva zemlje. Na vrednosti komposta pa moremo vplivati s tem, da mu ob nabiranju ali ob prekopavanju dodajemo umetna gnojila, apno, cestno blato, pepel ali podobne snovi, ki so že same po sebi enostransko hranljive za rastline.

Zdaj, ko je občutno pomanjkanje hlevskega gnoja in umetnih gnojil — to stanje bo trajalo še nekaj let, je naloga vseh kmetovalcev, da se oprijejo domačega gnojila — komposta. Kdor bo enkrat pripravil kompost in bo videl njegov učinek, ga ne bo opustil tudi v kasnejših letih, ko bo morda dovolil hlevskega gnoja in tudi umetnih tovarniških gnojil. J.

Gnoj je zlato! Tisti posestnik, ki pusti, da se mu zlato odteka v cestni jarek, je zapravljivec; posebno je zapravljivec, kdor pri tako malomarnem ravnanju z domačim gnojem kupuje umetna gnojila. Na eni strani brezbržno nušča odtekati rastlinsko hranilno snovi, na drugi strani pa jih kupuje.

ŽIVINOREJA

O negi prašičev v svinjakih

Za popoln razvoj proizvodnih sposobnosti in za vzdrževanje zdravja pri prašičih je potrebno poleg primerno urejenih svinjakov tudi odgovarjajoče oskrbovanje in nega prašičev. Da se živali dobro počutijo, moramo paziti, da se ne valjajo v nesnagi in da jih ne nadleguje mrčes. Čistoča prašičev se da obdržati le, ako je ležišče v svinjaku ali v tekalšču suho t. j. dovolj nastlano. Za steljo v svinjakih bomo uporabljali slamo od žitaric ali pa šoto. Najprimernejša stelja je slama, ki mora biti razvezana, da je njena vpojna sposobnost tem večja. Druge vrste stelj kot listje, žaganje, vresje itd. so manj poželjene stelje in bi jih bilo uporabljati le kot postransko steljo ali kot steljo za silo.

Ker so prašiči od vseh domačih živali najbolj občutljivi za vlago in hladna ležišča, moramo paziti na to, da imajo vedno suho ležišče, ali z drugimi besedami: treba jim je obilno nastiljati. Pozimi pa je to še zlasti potrebno, ker jim nudi obilna stelja suho ležišče in jih obenem varuje pred mrazom; kajti prašiči se sami zarijejo v steljo in si napravijo odejo.

Umazana stelja in gnoj naj se redno odstranjuje iz svinjakov. Vsaj vsak dan enkrat, še boljše pa je dvakratno dnevno kidanje svinjakov.

Ako nudimo prašičem udobno, suho ležišče, v normalnih razmerah ni potrebno nikako čiščenje ali umivanje prašičev. V izrednih primerih t. j. ako žival oboli ali ako dobi uši, jo je pa potrebno masirati z razkuževalnimi sredstvi, ki dovoljno delujejo v različnih primerih.

Za uspehe v svinjereji je treba predvsem paziti na zdravje mladih pujskov. Navadno je pujskom treba počipati zobe, če so preostri, da ne bi ranili seskov doječe svinje. V kasnejših mesecih je večasih potrebno porazavati kljove, ker se dogodi, da rastejo navznoter in povzročajo prašičkom bolečine pri žvečenju tako, da zaradi tega ne morejo žreti in pričnejo hirati.

Kastracija (skopljenje) mladih merjaščkov po rezaču naj se izvrši do 10 tedna starosti. Večje merjaščke ne bomo dali rezati rezačem ampak živinozdravnikom. Prav tako bomo poverili rezanje svinj, ki smo jih določili za pitanje in jih hočemo zaradi tega kastrirati, samo živinozdravnikom.

Redno krmljenje spada k pravilnemu oskrbovanju prašičev. Nerednosti v krmljenju vznemirjajo živali in s tem slabo vplivajo na izrabljanje krme. Zadostno je dvakratno krmljenje na dan in sicer dajmo prašičem toliko hrane, da se nažro do sitega, rajši več

kot manj, tako da prašič lahko žre tudi kasneje po volji. Nikakor pa ni treba dajati toliko, da bi ostajalo in bi ob naslednjem krmljenju našli v koritu še ostanke od prejšnjega obroka. Te ostanke od prejšnjega obroka je treba odstraniti, predno damo novi obrok krme, da ne zakisajo še nove krme.

Krma za prašiče mora biti sestavljena tako, da ni v njej takih primesi, ki bi mogle poškodovati želodec ali črevesje (n. pr. železni predmeti.) Hrana naj bo prirejena v kašasti obliki in navlažena. Naši svinjerejci dajejo navadno v obliki napoja. Bolje je, da dobijo prašiči pred krmljenjem čisto vodo in nato navlaženo, kašasto zdrobljeno hrano. Na ta način se hrana bolje izkoristi in je manj podvržena kvarjenju.

Hrana mora biti zdrava in nepokvarjena. To velja zlasti za beljakovinsko krmo, ker pokvarjene beljakovine morejo povzročiti zastrupitve. Pese, repe in krompirja ne smemo nikdar dajati v zmrznjenem stanju, ker more zmrznjena hrana povzročiti močne motnje v prebavi.

Dezinfekcija (razkuževanje) svinjakov se mora izvršiti v nekih določenih razdobjih. To je uspešno sredstvo za obvarovanje prašičev pred hudimi boleznimi. Pod razkuževanjem svinjakov razumemo temeljito čiščenje in umivanje z razkužilom poda, sten in stropa ter posameznih delov svinjaka. Posamezne premakljive dele v svinjaku, kot deli stene, korita itd. je treba odstraniti iz hleva ter posamezne dele oprati z vročo raztopino sode.

Po temeljitnem nehaničnem čiščenju sten, stropa, poda, kakor tudi notranjih naprav se hlev prebeli z apnenim mlekom, katerega se more primešati po potrebi in možnosti kake vrste razkužilo. Vsi premični deli, posebno pa ograje in vmesne lesne stene ter pod v hlevu se morajo dobro očistiti z razkužilom, nato pa jih je treba pobeliti z apnom. Tako temeljito čiščenje svinjakov naj se izvrši vsaj vsako leto enkrat, da se tako zaščiti prašiči proti obolenju.

Ker je svinjereja v današnjih časih tako važna gospodarska panoga, bomo pač storili vse, da bomo obdržali prašiče zdrave. Razen tega jih bomo krmlili in oskrbovali tako, da bodo dosegli v čim krajšem času čim večjo težo, t. j. prašiče bomo krmlili intenzivno (izdatno), tako da bo rast, kar se da, hitra.

J.

Lesni pepel je dobro domače gnojilo. Vsebuje veliko apna in kalija ter tudi precej fosforja, nič pa dušika. Zato ga uporabljamo predvsem za stročnice, to je za fižol in grah.

NAŠ GOZD

O listavcih

Kadar presojamo koristi našega drevja, vse preradi pregledamo važnost, ki jo ima v gozdu listnato drevje. Tako smo zaverovani v smreko in druge iglavce, da ravnamo z listovci prav po mačehovsko. In to ni prav! Ker na tem mestu ne moremo razmotrivati vrednosti vseh domačih listavcev, si oglejmo — četudi bežno — vsaj najvažnejše.

Bukev je naše najbolj razširjeno listnato drevo, čeravno so jo na mnogih krajih že popolnoma iztrebili in jo še naprej preganjajo in izmenjavajo z iglastim drevjem, zlasti s smreko. In vendar bi bukve vsaj mali gozdni posestnik ne smel podcenjevati. Katero drevo mu da obilnejšo steljo in več drva za kurivo? Poleg tega pa ima bukev še mnogo drugih dobrih lastnosti, ki so v prid gozdu in njegovemu posestniku.

Kakor jelka, prirašča tudi bukev v mladosti počasi. Pozneje pa se razvija hitro, posebno če jo pravočasno in ponovno redčimo. Stoletno bukovje srednje kakovosti doseže v višino 25 m in da na hektar okoli 400 m³ lesa (z vejevjem nad 600 m³).

Bukev je glede svojih zahtev po luči, toploti, vlagi in dobrini tal zelo podobna jelki. Posebno njena velika sposobnost, da prenese zasenčenje, je važna. V mladosti raste tako gosto, da »lisica ne more skozi«, kakor pravijo. Mladi naraščaj je treba zato zgodaj redčiti. Ko se prereditveno drevje očisti vej, kaže vedno bolj gladka in stegnjena debela.

Za izboljšanje tal ima bukev veliko za sluge. Ni drevesa, ki bi tako bogato nastiljal gozdno zemljo. In prav zaradi tega bi moralo v vsakem kmečkem gozdu ostati nekaj bukovja. Če upoštevamo pri tem še, da potrebuje kmečki gospodar vsako leto nekaj drv in listja, bi morala pokrivati bukev vsaj tretjino maloposestniškega gozda.

Večjih škodljivcev bukev skoro ne pozna, če izvzamemo pomladanske mrazove.

Bukev se pomlaja naravno iz semena, zato je prav malo stroškov pri njenem obnavljanju in negovanju. Res jo je treba večkrat trebiti in redčiti, pri tem pa je delo že poplačano s kurivom, ki ga pri izsekavanju dobimo.

V bukovju gospodarimo najbolje na prebiralen način. Prebiralno sekaje v čistih bukovih gozdih ni težavno. Še bolj primerna pa je bukev za mešan gozd, kjer je rednica vsega onega drevja, ki po svoji naravi ne more zadosti skrbeti za ohranitev tal, kakor na primer: bor, macesen, hrast in drugi.

Hrast je po naših krajih razširjen bodisi posamezno, bodisi v manjših gajih. V mladosti je hitre rasti, pozneje pa zaostaja. Sto-

letni hrast je povprečno 22 m visok, 33 cm debel in bi dal na hektar čistega gozda okoli 300 m³ lesa (z vejevjem 700 m³). Les debelega hrastovja je visoko cenjen.

Hrast zahteva mnogo svetlobe, precej toplote in vlage, ter dobra tla.

Gozdnih tal ne hrani zadosti. Zato ga bomo gojili le posamezno in primešano senčnatemu drevju, posebno bukovju, ki je potem »rednica hrastu«.

Občutljiv je za mraz, v mladosti ga močno objeda divjad, pozneje pa ga zlasti napada rjavi hrošč. Na splošno pa je precej odporen proti poškodbam in se zlasti vetrovom trdno upira.

Hrast se pomlajuje bolj s setvijo kakor s saditvijo drevesc. Varovati pa ga je treba, da ga senčno drevje ne preraste. Gojiti ga moramo po pravilu: »podnožje pokrito, glavno prosto«. Tako vzgojen in primešan posamezno prebiralnemu gozdu zelo poveča vrednost istega.

Kostanj postaja pri nas vedno redkejši. Le malo je še ostalo kostanjevih gozdičev, ki so nekaj zavzemali veliko površino na prisojnem gričevju. Kostanj zahteva toplo podnebje, skoro tako, kakor vinska trta. Raste v mladosti zelo hitro in ohranja tla v dobrem stanju. Proti nevarnostim je odporen. Glede zahteve po svetlobi stoji v sredini med svetlobnimi in senčnatimi drevesi. Malemu posestniku koristi na premnog način, zato bi ga morali posajati povsod, kjer le hoče uspevati.

Brest, javor, jesen, gaber in drugo drevje naj bi kmetovalec gojil posamezno v svojem gozdu. Čimbolj je drevje mnogolično v kmečkem gozdu, tembolje.

V današnjih razmerah bi služil malemu gozdnemu posestniku najbolje prebiralen mešan gozd, ki bi bilo v njem vsaj ena tretjina bukovja, polovica jelovja, in smrečja, ostalo pa posajeno z različnim drugim drevjem. Posebno skrbeti bi morali zato, da bi zrasi v gozdu posamezni macesni, hrasti, kostanji, javori, jeseni in brestu. — N.

Krompir, pesa in sončnice zahtevajo predvsem mnogo kalija; zato tudi doseže tako bogate pridelke, kdor jim dobro gnoji s tem gnojilom. V zadnjem času so občinski preskrbovalni uradi razdelili večje množine kalijeve soli. Še je čas, da z njimi postrežete navedenim okopavinam.

Umetna gnojila se danes izplačajo bolj, kot kdaj prej.

S stranišnico nikdar ne zalivajmo zelenjadnih rastlin. To je iz zdravstvenih razlogov skrajno nevarno. Najbolje uporabimo stranišnico in stranišnik, ako oboje podelamo v mešanec — kompost.